

DOI 10.26886/2414-634X.3(47)2021.10

UDC: 81'255

**PECULIARITIES OF TRANSFERRING SYNTACTIC MEANS OF
EXPRESSING MODALITY OF A FICTION TEXT IN INTER-SEMIOTIC
TRANSLATION**

Nataliia Holubenko, PhD of Philology, Associate Professor

<https://orcid.org/0000-0002-4850-721X>

e-mail: n.irgovtsiy@gmail.com

Kyiv National Linguistic University, Ukraine, Kyiv

The article analyzes the peculiarities of construction and functioning of modal constructions present in the works of world classics. Attention is paid to the specifics of the presentation of accompanying educational texts, at the syntactic level cannot convey subjective-modal and objective-modal aspects of artistic imagery in the presentation of a brief content and descriptive characteristics by means of inter-semiotic translation. It is noted that Ukrainian linguists traditionally support the approach to the analysis of syntactic categories, according to which the general syntactic structure of the Slavic sentence is considered as a complex unity of syntactic relations. It is illustrated that on the grammatical level modality is expressed by actual, imperative, conditional verbs, and is realized, respectively, in narrative, inducement, and negative sentences. At the lexico-grammatical level both modal words and modal verbs are used to express modality.

Keywords: modality, syntax, construction, subjective-modal, objective-modal, modal meaning, objectivity, irreality, interlinguistic translation, inter-semiotic translation.

кандидат філологічних наук, Голубенко Наталія Іванівна, Особливості передачі синтаксичних засобів вираження модальності

художнього тексту в інтерсеміотичному перекладі / Київський національний лінгвістичний університет, Україна, Київ

У статті проаналізовано особливості специфіки побудови та функціонування модальних конструкцій, що присутні у художніх творах світової класики. Звернено увагу на специфіку викладу супровідних навчальних текстів, які на синтаксичному рівні не можуть передати суб'єктивно-модальний та об'єктивно-модальний аспекти художньої образності при викладенні короткого змісту та описової характеристики засобами інтерсеміотичного перекладу. Наголошено, що українські мовознавці традиційно підтримують підхід до аналізу синтаксичних категорій, відповідно до якого загальна синтаксична структура слов'янського речення розглядається як складна єдність синтаксичних відношень. Проілюстровано, що на граматичному рівні модальність виражається дійсним, наказовим, умовним способом дієслова, що реалізується, відповідно, у розповідних, спонукальних та заперечних реченнях. На лексико-граматичному рівні для вираження модальності слугують як модальні слова так і модальні дієслова.

Ключові слова: модальність, синтаксис, конструкція, суб'єктивно-модальний, об'єктивно-модальний, модальне значення, об'єктивність, ірреальність, ітерлінгвістичний переклад, інтерсеміотичний переклад.

Вступ. Через своє різноманіття засобів прояву та свою багатофункціональність, явище модальності все більше привертає увагу мовознавців. Враховуючи тісний зв'язок з логікою викладу, з ходом вираження мислення, науковці визначають дану категорію як найбільш універсальну для розуміння співвідношення змісту висловлення відповідно до фактів позамовної дійсності.

Розглядаючи модальність як синтаксичну категорію, можна визначити особливості формування та реалізації норм мовленнєвої поведінки індивіда, а відповідно, і формування особливого типу мислення, світосприйняття та ідеології мовця. Дана практика є вкрай цікавою та необхідною у вивченні теорії та використання мистецтва перекладу. Адже переклад, особливо художнього тексту, це не просто відтворення змісту усного чи писемного тексту засобами іншої мови, це максимально наближене до оригіналу відтворення тексту іншою мовою. Часто це буває не легко, адже різні мови світу відрізняються лексикою, граматичним значенням слів, синтаксисом, що накладається, часом, на категорично відмінне культурне начало. Для того, щоб виконати переклад художнього твору, недостатньо знати мову оригіналу й мову перекладу, треба знати життя, спосіб мислення, історію, традиції, звичаї, на тлі якого творився твір, де формувалася світогляд автора.

Це питання є надзвичайно актуальним, з огляду на потребу виконання сучасних та якісних перекладів творів світової літератури для школярів, де першочергове значення має інтерлінгвістичний переклад. Але, одночасно з тим, у шкільній програмі з зарубіжної літератури постає необхідність використання інтерсеміотичного перекладу, що полягає у завданні передати іншими смисловими знаками та образами уривки подій і сюжетів шедеврів світової літератури, таких як: драми, поеми, епічні віршовані твори, романи тощо.

Особливості розуміння авторами підручника специфіки побудови та функціонування модальних конструкцій, що викладені автором твору по відношенню до об'єктивної дійсності, змушує нас звернути увагу на специфіку поєднання на синтаксичному рівні суб'єктивно-модального та об'єктивно-модального аспектів у формуванні цих текстів, а саме:

скорочених варіантів, навчальних супроводжувальних текстів і наративів, запропонованих у курсі вивчення творів зарубіжної літератури. Саме це завдання й формулює мету нашого дослідження.

Отже, темою нашої роботи обрано особливості передачі синтаксичних засобів вираження модальності художнього тексту в інтерсеміотичному перекладі. Виходячи з цього, предметом нашого дослідження стали фрагменти речень, що виражають різні типи модальності. Об'єктом дослідження, відповідно, постали тексти, що використовуються у підручнику з зарубіжної літератури для 10 класу за новою програмою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями дослідження модальності займалися такі відомі лінгвісти, як: Виноградов В. В. [4], Сидоров Є. Ю. [28], Тураєва З. Я. [32], Коломийцева О. А. [18] та інші. Зокрема, питанню модальності у різних типах висловлюваннях вивчали: Беляєва О. І. [2], Золотова Г. О. [13], Бондаренко В. М. [3], Небикова С. І. [22, 23], Колосова Т. А. [19], Островська А. И. [25].

Серед українських науковців значну увагу ретельному вивченню художніх творів як особливої сфери функціонування засобів вираження модальності приділили: Мельничук О. С. [21], Кухаренко В. А. [20], Коломийцева О. А. [18]. З-поміж нової генерації українських авторів: Козловський В. В. [17], Вихованець І. Р. [6]. Семантичний аспект синтаксису в українському мовознавстві досліджували: Вихованець І. Р. [5; 7], Городенська К. Г. [6; 7], Іваницька Н. Л. [14], Загнітко А. П. [12], Галена Н. П. [8] та інші [39].

Варто зазначити, що українські мовознавці традиційно підтримують підхід до аналізу синтаксичних категорій, відповідно до якого загальна синтаксична структура слов'янського речення розглядається як складна єдність синтаксичних відношень. За нею, одні встановлюються

між реченням і позамовною дійсністю (зовнішньо-синтаксичні), а другі — в середині самого речення (внутрішньо-синтаксичні). Вітчизняні лінгвісти також визначають модальність як обов'язкову складову зовнішньо-синтаксичних відношень [30]. Зокрема, автори академічного курсу сучасної української літературної мови наголошують: «модальність не є проявом будь-яких відношень суб'єкта мовлення до висловленої думки — вона констатує лише суб'єктивне ставлення мовця до висловленої думки з погляду реальності, ірреальності або можливості явищ у мовній ситуації, контексті» [31, с. 119].

Варто зазначити, що вивчаючи модальність з точки зору синтаксису, серед модальних значень визначають наступні: розповідності, бажальності, можливості, питальності, спонукальності, гіпотетичності та переповідності [31, с. 119-137].

Також, зокрема, виділяють наступні модальні значення: реальності / ірреальності, можливості, необхідності, бажальності, впевненості/невпевненості, комунікативної функції висловлення, ствердження/заперечення, емоційної та якісної оцінки змісту висловлення.

Проте жоден із дослідників, яких небагато, котрі приділили увагу інтерсеміотичному перекладу [15; 24], не досліджували синтаксичні особливості передачі засобів вираження модальності художнього тексту у цій площині. З цього огляду, наша робота має наукову новизну і передбачає виконання низки наукових завдань. А саме:

- визначити, що таке модальність в сучасній українській мові;
- виділити види модальності та проілюструвати їх фрагментами текстів;
- визначити синтаксичні особливості передачі засобів вираження модальності художнього тексту.

Для цього у нашій роботі ми використали наступні загальнонаукові методи: синтезу, аналізу, аналітико-синтетичної обробки інформації й контент-аналізу — для дослідження фрагментів тексту. Також у роботі використана методика системно-структурного лінгвістичного дослідження з метою визначення видів модальності та їх синтаксичного вираження у художньому тексті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Модальність відносять до найбільш досліджуваних категорій у лінгвістиці, розглядаючи її з точки зору трьох аспектів семіотики: семантичного — в якому відображаються об'єктивні реалії мовця засобами мови; синтаксичного — який встановлює, як власне побудоване висловлення та як реалізуються оцінювання та індивідуальні бачення мовця в усталених мовних формах; прагматичного — який показує, навіщо була сказана певна фраза, вивчаючи одночасно відношення знаків до мовця, якими він/вона послуговуються. Таким чином, сьогодні в лінгвістичній науці модальність вважають такою категорією, де семантичний, синтаксичний і прагматичний аспекти висловлення безпосередньо взаємодіють, з одночасною суттєвою перевагою прагматичного аспекту [11, с. 3]. Переважання прагматичного аспекту полягає у пов'язуванні особи з самим висловленням, мовленнєвою ситуацією та контекстом. Відповідно, модальністю, у сучасному значенні, є семантична категорія, яка виражає ставлення мовця до змісту висловлювання, мету висловлювання й відношення змісту повідомлення до дійсності.

Науковці визначають цю категорію «як найбільш універсальну для розуміння особливості співвідношення змісту висловлення і фактів позамовної дійсності» [1, с. 79]. Найбільш глибоке та сучасне уявлення щодо розуміння модальності сформулювала О. Л. Доценко: «модальність, що актуалізується мовцем у мовленнєвому акті чи

контексті з метою не тільки впливу на реципієнта, а й вираження власного ставлення до змісту повідомлення, є не чим іншим як логіко-граматичною категорією, що формується на рівні судження й отримує відповідне граматичне оформлення» [11, с. 3].

У контексті аналізу модальності об'єктом дослідження класично є висловлення, а не речення, де превалюють прагматичний та семантичний аспекти. Розрізняють суб'єктивну й об'єктивну модальності. Суб'єктивна модальність виражає ставлення мовця до змісту висловлювання, об'єктивна — виражає зв'язок повідомлення з тим чи іншим станом дійсності: реальним або уявним, повідомляючи, таким чином, про можливе чи бажане [26, с. 76-79].

Типовим для вираження об'єктивної та суб'єктивної модальностей на рівні мовлення є об'єктно-з'ясувальні типи речень. Вивчення особливостей побудови та функціонування цих конструкцій на синтаксичному рівні дозволяє виявити специфіку поєднання тут суб'єктивно-модальних та об'єктивно-модальних зв'язків та зрозуміти модальність як лексико-синтаксичний засіб.

Отримане знання є просто необхідним у практиці застосування інтерсеміотичного перекладу. Р. Якобсон у праці «Мовознавчі аспекти перекладу» (1958) виділив інтерсеміотичний переклад, що полягає в перекодуванні твору з однієї знакової системи в іншу (наприклад, стислий виклад літературного твору, доповнений зображеннями й текстовим аналізом). Отже, за Р. Якобсоном, інтерсеміотичний переклад — це інтерпретація мовних знаків з допомогою інших знаків та образів. У. Еко викладає розуміння слів Р. Якобсона наступним чином: інтерпретувати певний семіотичний елемент означає перекладати його у інший елемент, при цьому зауважуючи, що «інтерпретувати» не означає «перекладати».

Будь-яка операція над текстом: переспів, переклад, інтерпретація, — передбачає трансформацію мовних знаків та початок «креативного процесу смислоутворення» [10, с.115]. Саме тому, поняття перекладацьких трансформацій розглядається відносно вже первинно закладеного смислу. М. К. Гарбовський, досліджуючи переклад з позицій семіотики, стверджує, що перекладач через форми вихідного тексту проникає на глибинний рівень і будує власний віртуальний об'єкт, тобто власне уявлення про текст як про певну систему смислів.

Той же М. К. Гарбовський в межах лінгвістичної школи перекладу виводить систематизацію різних перекладацьких технік, які зводяться до: перестановок, замін, опущення та додавання елементів різних мовних рівнів [9, с. 384-385]. Смисл тексту в межах певного висловлення із урахуванням комунікативної ситуації, факторів адресанта та адресата розглядають представники комунікативного підходу (К. Райс, П. Вермеєр, Ш. Блум-Кулка). Вони розрізняють трансформації, орієнтовані на вихідний текст і трансформації орієнтовані на читача, розглядаючи при перекладі різні типи адаптації.

Перекладацька трансформація відповідно семіотичного підходу — це такий процес, в ході якого система смислів, виражена мовними формами вихідного тексту, сприйнята і зрозуміла перекладачем в силу його компетентності, трансформується внаслідок міжмовної асиметрії в більш-менш аналогічну систему смислів у формах мови перекладу [9, с. 366].

Отже сьогодні у перекладознавстві поняття інтерсеміотичного перекладу отримує більш широке тлумачення. Воно передбачає правомірність інтерпретації знаків певної семіотичної системи знаками будь-якої іншої семіотичної системи. Власне це відбувається у передачі засобами розмовної мови уривків подій, сюжетів, образів різноманітних художніх творів з зарубіжної літератури, як: драми,

поєми, епічні віршовані твори, романи тощо, викладені у підручнику з зарубіжної літератури.. Крім того, що інваріанти творів подаються скорочено, вони ще й супроводжуються дидактичним та ілюстративним матеріалом, що також доповнює смисл повідомлень іншою системою знаків.

У спробі зрозуміти, чи враховують автори підручника специфіку побудови та функціонування модальних конструкцій, викладених автором/перекладачем твору по відношенню до об'єктивної реальності, поданої у тексті, ми звернулися до аналізу.

Дослідження основних видів модальності, а також аналіз мовного матеріалу дозволив нам зосередити увагу на наступних типах мовної модальності.

Тип об'єктивної модальності. Вона характеризує висловлення з погляду вираження відношення повідомлення до дійсності як реального чи ірреального (можливого, необхідного, бажаного). Основними засобами вираження у мові цього типу модальності є форми дієслів-присудків. Уривок зі скороченого варіанта «Одіссеї», що ілюструє вираження об'єктивної модальності:

А після того, як голод і спрагу вони вдовольнили,
До Демодока звернувшись, сказав Одіссей велемудрий:
«Вище над смертних усіх я тебе, Демодоку, шаную, —
Чи Аполлон тебе вчив, чи Муза то, Зевсова донька,
Надто бо все до ладу ти про долю ахеїв співаєш,
Що учинили, й зазнали чого, й як було їм сутужно,
Наче ти сам з ними був чи із уст очевидця почув це.

А ось як вираження об'єктивної модальності передають автори дидактичного матеріалу підручника: «Демодок яскраво змальовує події Троянської війни. Цей спів справив таке велике враження на Одіссея,

що він навіть заплакав, пригадавши минулі роки, своїх бойових товаришів і геройські вчинки».

Відображення реальної, об'єктивної дійсності, що наявна у момент мовлення, реально існувала в минулому чи існуватиме у майбутньому виражається способом висловлення відношення до реальності. Бачимо це в уривку з поеми Данте Аліг'єрі:

І так, здалось, на мене йшов хижак,
Наїжившись, страшенно зголоднівши,
Що рух повітря вмить, здалось, заляк.

Передати всю образність навіть силами об'єктивної модальності авторові дидактичного матеріалу підручника не під силу: «У другому колі Пекла Данте помістив реальних і фантастичних персонажів».

Висловлення, у яких ідеться про стан речей, що є лише потенційно реальним, будуються шляхом уведення в їх структуру модифікаторів з ірреальними значеннями можливості, необхідності, бажаності. Ось ілюстрація до цього типу модальності з поеми «Одіссея»:

«Врешті коли і про це ти докладно мені проспіваш,
Зараз же перед всіма я людьми розповім, що напевно
Доброзичливий дає тобі бог це натхнення співоче».

Ось як ці події передає автор навчального матеріалу підручника: «Вплив пісні Демодока на Одіссея свідчить про уславлення в поемі Гомера мистецтва слова й таланту митця».

Треба зазначити, що у мовленні реальна модальність, у порівнянні з ірреальною, є структурою досить примітивною і у частоті вживання переважає над ірреальною. Ірреальна модальність, натомість, характеризується більшою складністю структури, що зумовлюється особливостями окреслення меж потенційно існуючих світів, а також ширшим колом засобів вираження у мові. Реалізується ірреальне

модальне значення у висловленні за допомогою модальних слів, певних структур складнопідрядних речень, що виражають припущення.

Наприклад, автор супровідного навчального тексту описує зміст міфу про Сциллу та Харибду, в якому передається імовірність та правдивість подій: «Чарівниця Кірка перетворила Сциллу (Скіллу) на морську потвору з шістьма парами ніг і шістьма собачими головами. Вона начебто жила в печері біля протоки між Італією та Сицилією».

Одним із засобів вираження ірреальних значень є конструкції типу — модальне слово+інфінітив. Дану категорію модальності, що виражає відношення суб'єктів дії до дії, ряд дослідників (Г. О. Золотовою, С. Н. Хут та ін.) окреслили як особливий вид модального значення. Зокрема, через лексико-граматичні особливості модальних слів та «можливість виражати в поєднанні з інфінітивом модальний характер зв'язку між дією, названою цим інфінітивом, і суб'єктом цієї дії» [13, с. 76]. Ось ілюстрація з уривку «Одіссеї»:

То слухай, споминай, що є згадать,

І поки буря десь там забарилась,

Ми будем слухати і розмовлять.

У висловленнях з ірреально-модальним значенням можуть формуватися судження дійсності, можливості та необхідності:

«А схочеш в висі злинути останні, —

Душі, достойнішій за мене, здам

До ніжних рук тебе при розставанні.»

В даному випадку, реалізоване судження можливості, коли одна реалізована дія, формує підставу для подальшої дії. Проте, автор підручника супровідного тексту, який описує короткий зміст трагедії, не може передати цього: «Римський поет планує показати Данте (тобто його душі) Пекло й далі передати його «душі, достойнішій за мене» — Беатріче».

Загалом семантика ірреальної модальності обмежується значеннями можливості, необхідності та бажаності. Варто також зазначити, що модальні значення реальності та ірреальності ніяк не пов'язані зі значеннями істинності чи хибності самого твердження. Мовознавство зумовлює нас визначати модальність лише як відношення змісту висловлення до дійсності з погляду мовця та відношення мовця до змісту висловлення.

Як один з видів модальності розглядається комунікативна установка висловлення. З цієї точки зору, розповідні конструкції переважно відображають реально-модальне значення, а питальні й спонукальні — ірреальне.

Ось приклад розповідного речення, що виражає ірреальне модальне значення:

І я сказав: «Співцю, поговорити
Хотів би я із тіннями двома,
Що вихор їх жене несамовитий....»

Яке автор навчального тексту підручника передає практично дослівно та реально-модально: «Герой висловив бажання поговорити з ними, з'ясувати, чому вони потрапили до Пекла».

А ось приклад питального й спонукального висловлювання, що виражає реальність судження.

Ти бачиш твар, що втік од неї я?
Рятуй мене ти, мудрецю славетний,
Бо в серці й жилах кров тремтить моя».
Та чом вертаєш і в журбі поник?
Чого не йдеш на горб, де корениться
Солодке джерело чудесних рік?

Дані алегорії та образи автор скороченого викладу поеми формулює так: «Данте поєднав у своєму творі реальних і вигаданих

персонажів, біблійних героїв і персонажів античної міфології, історичних діячів і фантастичні образи». Отже, виділення розповідності як особливого виду модальності, що «відповідає поняттю реальної модальності» є непереконливим.

Значення розповідності, питальності та спонукання як «основні модальні значення», що характеризують кожне висловлення і можуть ускладнюватися додатковими модальними та експресивними значеннями досліджував І. П. Распопов [27]. Основні засади такого тлумачення співвідношення комунікативного та модального аспектів речення викладені у працях В. В. Виноградова [4, с. 53-87].

Особливе місце в дослідженні теорії мовної модальності посідають особливості реалізації модальних значень у питальних висловленнях. Модальність висловлень, які є питальними лише формально, а за суттю виражають експресивні ствердження, тобто риторичні питання, можуть бути визначені як реальні. Особливо яскраво модальне значення реальності висловлене у риторичних питаннях із запереченням. Ось такий приклад з уривку «Божественної комедії»:

Чи не Вергілій ти, чи не криниця
Широкоплинних мовних вод ясних? —
Спитав я й став, щоб в шані поклониться...

Модальне значення питального висловлення також можна визначити як реальне, якщо суб'єкт мовлення достеменно володіє інформацією про певні явища дійсності, але хоче з'ясувати нові деталі предмета, додаткові подробиці. В уривку з «Божественної комедії» Данте Аліг'єрі саме уточнюється причина реального стану речей:

І ось такий, що й камінь міг стривожить,
Зачувся лемент, і зневіра йме,
Чи зойки відчаю луна не множить?

Даний уривок доповнено інтерсеміотичним уявленням про картину страждань грішників зображенням та описом картини «Човен Данте» відомого французького художника XIX ст. Е. Делакруа: «...у своїй знаменитій картині символічно відтворив образи грішників, які намагаються врятуватися. Назва твору теж є символічною, оскільки човен зазвичай асоціюють з початком життя. А ще на човні, згідно з міфами, переправляються в інший світ».

Модальність як категорію, що функціонує на основі протиставлення розповідного, спонукального (наказового) і питального значень розглядав О. С. Мельничук, досліджуючи зовнішньосинтаксичну будову речення. Основними граматико-синтаксичними показниками таких питальних висловлень тут є займенники (хто, що, який, чий, котрий, скільки) та прислівникові слова (де, куди, звідки, коли, чому та ін.), які у складнопідрядних реченнях з непрямо-питальним значенням виконують функцію сполучних слів, наприклад:

Коли ж ти прагнеш знать, який у нас
Початок був коханню? Збудься спраги, —
Я плакать буду й мовить водночас.

У навчальному тексті, що переказує зміст уривку, автор не може передати модальне значення висловлень експресивно-спонукального характеру: «Серед грішників є й пара сучасників Данте — Франческа да Ріміні та її коханий Паоло. Герой висловив бажання поговорити з ними, з'ясувати, чому вони потрапили до Пекла».

Модальність у формі питальних висловлень експресивно-спонукального характеру, яка визначається за аналогією до модального значення звичайних спонукальних висловлень.

Часто лінгвісти, визнаючи факт існування двох видів модальності, кваліфікують об'єктивно-модальне значення як обов'язкове для кожного висловлення, а суб'єктивно-модальне — як факультативне.

Проте, аналіз текстів та розвідки науковців доводять про неможливість визначення модальності як суто об'єктивної, суто суб'єктивної, чи взагалі монолітної об'єктивно-суб'єктивної категорії.

Як бачимо, суб'єктивна та об'єктивна модальності не існують ізольовано, а взаємодіють як обов'язкові компоненти висловлення. За О. Л. Доценко: «об'єктивна модальність завжди експлікована, суб'єктивна модальність може виражатися експліцитно чи імпліцитно, утворюючи єдиний модальний план висловлення» [11, с. 66]. Отже у структурі одного висловлення можлива реалізація суб'єктивних та об'єктивних модальних значень, що збагачує різноплановість семантики та синтаксичні засоби їх вираження.

У нашому дослідженні ми проілюстрували, що на граматичному рівні модальність виражається дійсним, наказовим, умовним способом дієслова, що реалізується, відповідно, у розповідних, спонукальних та заперечних реченнях. На лексико-граматичному рівні для вираження модальності слугують як модальні слова так і модальні дієслова. Модальні дієслова, які означають можливість, здатність, імовірність і необхідність здійснення дії, що виражається основним дієсловом, — виражають відношення до дії. Модальні слова, до яких належать: можливо, напевне, очевидно, здебільшого та інші — виражають впевненість чи сумнів, а також суб'єктивну оцінку до повідомлюваного і несуть комунікативну функцію. Модальні дієслова як засоби вираження модальності зустрічаються значно частіше, ніж модальні слова.

З точки зору синтаксису, модальні слова виконують функцію вставного слова, яке зазвичай відноситься до всього речення і знаходиться на початку, у середині або в кінці речення. Форми модальних дієслів у якості присудків є основними засобами вираження у мові типу об'єктивної модальності.

Семантико-синтаксичний підхід до аналізу модальності зумовлює нас визначити її як категорію, що, з одного боку, — вказує на стосунок змісту речення до дійсності, з яким пов'язується витлумачення повідомлюваного як реального (лише констатованого мовцем) або як ірреального (можливого, бажаного, необхідного й т. і н.), а з іншого — ілюструє ставлення мовця до висловленої думки [5, с. 62]. До того ж, останнє модальне значення визначається лише на основі дослідження детермінантів, що присутні як вставні конструкції у простих семантично неелементарних реченнях.

У спробі зрозуміти, чи враховують автори підручника специфіку побудови та функціонування модальних конструкцій, викладених автором або перекладачем твору по відношенню до об'єктивної реальності, поданої у художньому тексті, ми зрозуміли, що у завданні передати іншими смисловими знаками та образами уривки подій і сюжетів шедеврів світової літератури і використовуючи ті ж яскраві засоби модальності неможливо. Хоча, як ми визначили, у структурі одного висловлення можлива реалізація суб'єктивних та об'єктивних модальних значень, що здатна збагатити різноплановість семантики та синтаксичні засоби вираження художнього тексту.

А це дає нам підстави продовжувати наше дослідження з метою формування глибшого розуміння та формування більш чітких пропозицій щодо використання інтерсеміотичного перекладу для передачі іншими смисловими знаками та образами уривків творів шедеврів світової літератури у шкільній програмі з зарубіжної літератури.

Література:

1. Акимова Г. Н. (1990). Новое в синтаксисе современного русского языка. Москва: Высшая школа

2. Беляева, Е. И. (1987). Модальность в различных типах речевых актов. *Филологические науки*, (3), 64-69.
3. Бондаренко, В. Н. (1979). Виды модальных значений и их выражение в языке. *Филол. Науки*, 2, 54-61.
4. Виноградов, В. В. (1975). О категории модальности и модальных словах в русском языке/Избранные труды. Исследования по русской грамматике. *Виноградов ВВ Избранные труды: Исследования по русской грамматике*. Москва: Наука, 53-87.
5. Вихованець, І. Р. (1993). *Граматика української мови. Синтаксис: підручник*. Київ: Либідь,
6. Вихованець, І. Р., Городенська, К. Г., & Грищенко, А. П. (1982). *Граматика української мови*. Київ: Радянська школа.
7. Вихованець, І. Р., Городенська, К. Г., Русанівський, В. М. (1983). *Семантико- синтаксична структура речення*. Київ: Наукова думка.
8. Галена, Н. П. (1990). *Семантико-синтаксическая структура предложений гипотетической модальности в современном украинском языке* (Doctoral dissertation, Киев. гос. пед. ин-т им. АМ Горького).
9. Гарбовский, Н. К. (2007). *Теория перевода*. Москва: Изд-во Моск. ун-та.
10. Герман, И. А., & Пищальникова, В. А. (1999). *Введение в лингвосинергетику*. Барнаул: Изд-во Алтайской академии экономики и права, 2000.
11. Доценко, О. Л. (2006). *Семантико-прагматичний синтаксис: особливості вираження модальності*. Київ: Міленіум.
12. Загнітко, А. П. (2001). *Теоретична граматика української мови: Синтаксис*. Донецьк: ДонНУ.
13. Zolotova, G. A. (2013, July). Модальность в системе предикативных категорий. In *Otázky slovanské syntaxe. III, Sborník symposia" Modální*

výstavba výpovědi v slovanských jazycích", Brno 27.-30. září 1971 (pp. 93-97).

14. Іваницька, Н. Л. (1986). *Двоскладне речення в українській мові*. Київ: Вища школа,

15. Кияк, Т. Р., Огуй, О. Д., Науменко, А. М. (2006). *Теорія та практика перекладу (німецька мова)*. Вінниця: Нова книга.

16. Козловський, В. В. (1990). До питання дефініції мовної модальності. *Мовознавство*, 3, 48-53.

17. Козловський, В. В. (1991). Про прагматичну спрямованість суб'єктивно-оцінного аспекту модальності. *Мовознавство*, 3, 68-73.

18. Коломийцева, О. А. (1989). Прагматические функции общереферентных высказываний. *Высказывание и дискурс в прагматическом аспекте*. Киев: КПИИЯ, 52-59.

19. Колосова, Т. А. (1979). О диктуме и модусе в сложном предложении. *Филологические науки*, 2, 47-53.

20. Кухаренко, В. А. (2004). *Інтерпретація тексту: підручник для студ. старших курсів філологічних спец.* Вінниця: Нова книга.

21. Мельничук, О.С. (1966). *Розвиток структури слов'янського речення*. Київ : Наукова думка.

22. Небыкова, С. И. (1972). Структура предложений современного русского языка с точки зрения содержания модальности возможности и необходимости: автореф. дис... канд. филол. наук: 660. Москва: МГУ.

23. Небыкова, С. И. (1981). *Модальность предложений с зависимым инфинитивом (значения возможности и необходимости)*. Москва.

24. Некряч, Т. Є. (2014). Інтерсеміотичний та інтерлінгвістичний переклади: грані суміжності та точки розбіжностей. *Мовні і концептуальні картини світу*, 48, 302-310.

25. Островская, А. И. (1976). Уровни модальности в сложноподчиненном предложении с постпозитивным придаточным на

матеріалі наукової мови. *Функціональний аналіз граматических категорій і одиниць*, 116-124.

26. Парамонов, Д. А. (1998). О граматическом выражении модальности в современном русском языке. *Вестник Омского университета*, 2, 76-79.

27. Распопов, И. П. (1957). К вопросу о модальности предложения. *Уч. зап. Благовещенского гос. ин-та*, 8, 197-199.

28. Сидоров, Є. Ю. (1983). *В поісках істини: Статті і діалоги о літературі*. Алма-Ата: Жазушы.

29. Слинько, І. І., Гуйванюк, Н. В., & Кобилянська, М. Ф. (1994). *Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання*. Київ: Вища школа.

30. Плющ, М. Я. ред.(1994). *Сучасна українська літературна мова: Підручник*. Київ: Вища школа.

31. Білодід, І. К. (ред.) (1972). *Сучасна українська літературна мова: Синтаксис*. Київ: Наукова думка.

32. Тураева, З. Я. (1986). *Лингвистика текста. Структура и семантика*. Москва: Просвещение.

References:

1. Akimova G. N. (1990). *Novoe v sintaksise sovremennogo russkogo jazyka* [New in the syntax of the modern Russian language]. Moscow: High School [in Russian].

2. Beljaeva, E. I. (1987). Modal'nost' v razlichnyh tipah rechevyh aktov [Modality in various types of speech acts]. *Filologicheskie nauki*, (3), 64-69. [in Russian].

3. Bondarenko, V. N. (1979). Vidy modal'nyh znachenij i ih vyrazhenie v jazyke [Types of modal meanings and their expression in language]. *Filol. Nauki*, 2, 54-61. [in Russian].

4. Vinogradov, V. V. (1975). O kategorii modal'nosti i modal'nyh slovah v russkom jazyke/Izbrannye trudy [On the category of modality and modal words in Russian]. *Issledovanija po russkoj grammatike. Vinogradov VV Izbrannye trudy: Issledovanija po russkoj grammatike*. Moscow: Nauka, 53-87. [in Russian].
5. Vykhovanets, I. R. (1993). *Hramatyka ukrainskoi movy. Syntaksys: pidruchnyk* [Grammar of the Ukrainian language. Syntax: textbook]. Kyiv: Lybid. [in Ukrainian].
6. Vykhovanets, I. R., Horodenska, K. H., & Hryshchenko, A. P. (1982). *Hramatyka ukrainskoi movy* [Grammar of the Ukrainian language]. Kyiv: Radianska shkola. [in Ukrainian].
7. Vykhovanets, I. R., Horodenska, K. H., Rusanivskyi, V. M. (1983). Semantyko- syntaksychna struktura rechennia [Semantic-syntactic structure of the sentence]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
8. Galena, N. P. (1990). *Semantiko-sintaksicheskaja struktura predlozhenij gipoteticheskoi modal'nosti v sovremennom ukrainskom jazyke* [Semantic-syntactic structure of sentences of hypothetical modality in the modern Ukrainian language] (Doctoral dissertation, Kiev State Pedagogical Institute. A. M. Gorky). [in Russian].
9. Garbovskij, N. K. (2007). *Teorija perevoda* [Translation theory]. Moscow: Publishing house Mosk. un-that. [in Russian].
10. German, I. A., & Pishhal'nikova, V. A. (1999). *Vvedenie v lingvosinergetiku*. [Introduction to linguosynergetics]. Barnaul: Publishing house of the Altai Academy of Economics and Law [in Russian].
11. Dotsenko, O. L. (2006). Semantyko-prahmatychnyi syntaksys: osoblyvosti vyrazhennia modal'nosti [Semantic-pragmatic syntax: features of modality expression]. Kyiv: Milenium. [in Ukrainian].

12. Zahnitko, A. P. (2001). *Teoretychna hramatyka ukrainskoi movy: Syntaksys* [Theoretical grammar of the Ukrainian language: Syntax]. Donetsk: DonNU. [in Ukrainian].
13. Zolotova, G. A. (2013, July). Modal'nost' v sisteme predikativnykh kategorij [Modality in the system of predicative categories]. In *Otázky slovanské syntaxe. III, Sborník symposia "Modální výstavba výpovědi v slovanských jazycích"*, Brno 27.-30. září 1971 (pp. 93-97). [in Russian].
14. Ivanytska, N. L. (1986). *Dvoskladne rechennia v ukrainskii movi* [A two-sentence in the Ukrainian language]. Kyiv: Vyscha shkola. [in Ukrainian].
15. Kyiak, T. R., Ohui, O. D., Naumenko, A. M. (2006). *Teoriia ta praktyka perekladu (nimetska mova)* [Theory and practice of translation (German)]. Vinnytsia: Nova knyha. [in Ukrainian].
16. Kozlovskiy, V. V. (1990). Do pytannia definitsii movnoi modalnosti [On the question of the definition of language modality]. *Movoznavstvo*, 3, 48-53. [in Ukrainian].
17. Kozlovskiy, V. V. (1991). Pro prahmatychnu spriamovanist subiektyvno-otsinnoho aspektu modalnosti [On the question of the definition of language modality]. *Movoznavstvo*, 3, 68-73. [in Ukrainian].
18. Kolomijceva, O. A. (1989). *Pragmaticheskie funkcii obshhereferentnykh vyskazyvanij* [Pragmatic functions of general reference statements]. *Vyskazyvanie i diskurs v pragmaticheskom aspekte*. Kyiv: KPIIJa, 52-59 [in Russian].
19. Kolosova, T. A. (1979). O diktume i moduse v slozhnom predlozhenii [Pragmatic functions of general referential statements]. *Filologicheskie nauki*, 2, 47-53. [in Russian].
20. Kukharenko, V. A. (2004). *Interpretatsiia tekstu: pidruchnyk dlia stud. starshykh kursiv filolohichnykh spets* [Interpretation of the text: a textbook for students. senior courses of philological specialties]. Vinnytsia: Nova knyha. [in Ukrainian].

21. Melnychuk, O.S. (1966). *Rozvytok struktury slovianskoho rechennia* [Development of the structure of a Slavic sentence]. Kyiv : Naukova dumka. [in Ukrainian].
22. Nebykova, S.I. (1972). *Struktura predlozhenij sovremennogo russkogo jazyka s točki zrenija sodержanija modal'nosti vozmozhnosti i neobhodimosti* [The structure of sentences of the modern Russian language from the point of view of the content of the modality of possibility and necessity]: author. dis ... cand. philol. Sciences: 660. Moscow: Moscow State University. [in Russian].
23. Nebykova, S.I. (1981). *Modal'nost' predlozhenij s zavisimym infinitivom (znachenija vozmozhnosti i neobhodimosti)* [Modality of sentences with a dependent infinitive (values of possibility and necessity)]. Moscow. [in Russian].
24. Nekriach, T. Ye. (2014). Intersemiotychnyi ta interlinhvistychnyi pereklady: hrani sumizhnosti ta tochky rozbizhnosti [Intersemiotic and interlinguistic translations: adjacent faces and points of divergence]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu*, 48, 302-310. [in Ukrainian].
25. Ostrovskaja, A. I. (1976). Urovni modal'nosti v slozhnopodchinennom predlozhenii s postpozitivnym pridatochnym na materiale nauchnoj rechi [Modality levels in a complex sentence with a postpositive clause on the material of scientific speech]. *Funkcional'nyj analiz grammaticheskikh kategorij i edinic*, 116-124.
26. Paramonov, D. A. (1998). O grammaticheskom vyrazhenii modal'nosti v sovremennom russkom jazyke [On the grammatical expression of modality in modern Russian]. *Vestnik Omskogo universiteta*, 2, 76-79. [in Russian].
27. Raspopov, I. P. (1957). K voprosu o modal'nosti predlozhenija [On the question of the modality of the proposal]. *Uch. zap. Blagoveshenskogo gos. in-ta*, 8, 197-199. [in Russian].

28. Sidorov, Є. Ju. (1983). *V poiskah istiny: Stat'i i dialogi o literature* [In Search of Truth: Articles and Dialogues on Literature]. Alma-Ata: Zhazushy. [in Russian].
29. Slynko, I. I., Huivaniuk, N. V., & Kobylanska, M. F. (1994). *Syntaksys suchasnoi ukrainskoi movy: Problemni pytannia* [Syntax of the modern Ukrainian language: Problematic issues]. Kyiv: Vyshcha shkola. [in Ukrainian].
30. Pliushch, M. Ya. red.(1994). *Suchasna ukrainska literaturna mova: Pidruchnyk* [Modern Ukrainian literary language: Textbook]. Kyiv: Vyshcha shkola. [in Ukrainian].
31. Bilodid, I. K. (red.) (1972). *Suchasna ukrainska literaturna mova: Syntaksys* [Modern Ukrainian literary language: Syntax]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
32. Turaeva, Z. Ja. (1986). *Lingvistika teksta. Struktura i semantika* [Linguistics of the text. Structure and semantics]. Moscow: Enlightenment. [in Russian].

Citation: Nataliia Holubenko (2021). PECULIARITIES OF TRANSFERRING SYNTACTIC MEANS OF EXPRESSING MODALITY OF A FICTION TEXT IN INTER-SEMIOTIC TRANSLATION. New York. TK Meganom LLC. Innovative Solutions in Modern Science. 3(47). doi: 10.26886/2414-634X.3(47)2021.10

Copyright: Nataliia Holubenko ©. 2021. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.